

в курсі англійської лексикології. Наприклад, лексема «*air stewardess/steward*» все частіше у словниках маркується як «*outdated*», а замість неї пропонується вживати синонімічне «*flight assistant*», зважаючи на те, що це іменник спільного роду, а тому є більш нейтральним відповідником. Таким чином, активізація використання подібних слів мотивована, у першу чергу, посиленням глобалізації, а, отже, й пошуком найадекватніших еквівалентів, без прив'язки до статі, а також проявом лояльності в рамках популярної сьогодні концепції «статеві-сексуальної ідентифікації».

Часто викладачі помилково вважають, що перший крок до вирішення зазначеної проблеми є використання English-English словників, а не англо-українського, адже саме у перших можна знайти приклади вживання у реченнях, типові моделі слововживання та варіанти поєднання з іншими одиницями мови необхідної лексеми. Дуже важливо, щоб студенти усвідомили, що слова у мові існують не ізольовано, а у певних взаємовідносинах одне з одним, утворюючи при цьому відносно стійке єдине ціле, що можливе лише за умови існування певних відношень – парадигматичних і синтагматичних. Саме розуміння студентами цих відношень і повинне сприяти усвідомленню ними місця й ролі слова не лише як одиниці лексико-семантичної системи, а й у мовній ієрархії взагалі. Очевидно, отже, що використання не тільки English-English, а й двомовних словників повинно перетворитись у своєрідний рефлекс, оскільки є доволі ефективним у виробленні цінних навиків.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Слово, як уже зазначалось, не є одиницею, яка стоїть окремо від інших, а відображає, до певної міри, ментальні особливості народу, у мові якого воно функціонує. Усвідомлення і врахування цього фактору дасть змогу подолати проблему відсутності систематизації знань, а саме розуміння суті лексико-семантичних взаємозв'язків необхідне для усвідомлення їх комунікативної ролі і функціонального призначення. Курс лексикології АМ необхідно вивчати паралельно з лінгвокраїнознавством, історією мови й Британії загалом з метою відображення цілкомітної картини функціонування певної лексеми, що збільшить продуктивність її засвоєння студентами. Діюча ж програма з сучасної англійської мови не передбачає вивчення лексико-фразеологічних одиниць у таких взаємозв'язках, що пояснюється пануючими на час її виходу тенденціями вивчення цих одиниць, і не задовольняє достатньою мірою сучасних потреб фахової підготовки в галузі іноземної філології.

Таким чином, систематизація засвоєних лексем повинна відбуватись за схемою: ознайомлення – закріплення на практиці – запам'ятовування – відтворення і використання. Якщо один із цих етапів був пронівельований, то продуктивність вивчення певного тематичного прошарку лексики студентами знижується, або призводить до невміння правильно застосовувати лексему в контексті певної комунікативної ситуації. Саме розуміння студентами системних відношень і повинне сприяти усвідомленню ними місця й ролі слова не лише як одиниці лексико-семантичної системи, а й у мовній ієрархії взагалі.

Література:

1. Актуальні проблеми дослідження граматики та лексикології: Матеріали міжнародної науково-теоретичної конференції: 4-5 жовтня 2006 р. / МОНУ; Вінницький держ. педагогічний ун-т ім. Михайла Коцюбинського; Редкол.: П. С. Дудик, М. І. Степаненко, А. В. Костюк та ін. – Вінниця, 2006. – 252с.
2. Богдан М. М., Власенко В. В., Конторчук Г. К. Сучасна українська літературна мова. Лексичний, фонетичний і граматичний аналіз: Навчально-методичний посібник / М. Богдан та ін. – Житомир, 2001. – 135 с.
3. Мостовий М. І. Лексикологія англійської мови: Підручник для ін-тів і фак. інозем. мов / М. І. Мостовий. – Харків: Основа, 1993. – 256 с.
4. Проблеми типологічної та квантитативної лексикології = Problems of typological and quantitative lexicology / [наук. ред.: В. Каліущенко, Р. Кьолер, В. Левицький]. – Чернівці: Рута, 2007. – 311 с.
5. Теоретична й практична лексикологія сучасної англійської мови: навч. посібник для студ. вищ. навч. закладів / Є. І. Гороть [та ін.]. – Луцьк: Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2011. – 419 с.
6. Scrivener J. Learning Teaching: The Essential Guide to English / Jim Scrivener. – Oxford: Macmillan, 2006. – 416 p.

УДК 81'373.613'373.43=111:796

А. О. Жупник,

Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів

АНАЛІЗ АНГЛІЦИЗМІВ ЯК НАЙЧИСЛЕННІШОЇ ГРУПИ НЕОЛОГІЗМІВ СПОРТУ

Стаття присвячена аналізу неологізмів серед складу запозичень з англійської мови. Феномен англіцизму викликає пошвавлений інтерес лінгвістів усіх країн світу, а у випадку з Іспанією, вплив англійської мови є найпомітнішим і тому слід приділяти йому належну увагу. Ми сконцентрували увагу на спортивному мовленні, оскільки це семантичне поле для великої кількості англіцизмів. Важливим завданням аналізу є виявлення неологізмів серед загального складу англіцизмів спортивного дискурсу періодичних іспанських видань.

Ключові слова: англіцизм, неологізм, гібрид, семантична неологія, формальна неологія, вроджений еквівалент, лексичне запозичення, структурна калька, дослівна калька, концептуальна калька, семантичне запозичення, інтернаціоналізм, хибні запозичення, псевдо англіцизми.

АНАЛИЗ АНГЛИЦИЗМОВ КАК САМОЙ МНОГОЧИСЛЕННОЙ ГРУППЫ НЕОЛОГИЗМОВ СПОРТА

Статья посвящена анализу неологизмов в составе слов иностранного происхождения с английского языка. Феномен англицизма вызывает интерес лингвистов всех стран мира, а в случае с Испанией, влияние английского языка является очень заметным и поэтому следует предоставлять ей достаточно внимания. Мы сконцентрировали внимание на спортивной лексике, поскольку это лексическое поле для большого количества англицизмов. Важным заданием является выявление неологизмов среди общего состава англицизмов спортивного дискурса испанских периодических изданий.

Ключевые слова: англицизм, неологизм, гибрид, семантическая неология, формальная неология, врожденный эквивалент, лексическое заимствование, структурная калька, дословная калька, концептуальная калька, семантическое заимствование, интернационализм, ошибочные заимствования, псевдо англицизмы.

ANALYSIS OF ANGLICISMS AS THE MOST NUMEROUS GROUP OF SPORTS NEOLOGISMS

The article deals with the neologisms borrowed from English. Anglicism phenomenon attracts linguists' great attention around the world. Considering Spain, English influence is the most noticeable, therefore this phenomenon should be appropriately investigated. The attention is concentrated on sports speech, as this is a semantic field for a great amount of Anglicisms. An important task of the analysis is to single out neologisms out of Anglicisms in the sports discourse of Spanish periodicals.

In the course of the study there were analysed two linguistic circles: North American and European with different approaches to methods used in the analysis of neologisms. This made it possible to identify systematic relations between structure of both Anglicisms and neologisms in the sports discourse. Anglicisms, as the largest group of neologisms, let the analysis trace the development and adaptation of words of the sports discourse in the Spanish language. The study also represents quantitative results of the analysis as a group of words and a part of the language that are frequently exposed to the influence of borrowings. There was an attempt to identify the causes of borrowings and as a result it was found out that the Spanish language often refers to this way of forming its own vocabulary since native speakers are very concerned about the prestige and need in the terminology of some kinds of sports. The analysis showed that the Spanish language is still concerned about its own identity and realizes a proper adaptation of words to its own spelling and phonetics, which in fact is systematically and effectively worked at by the Royal Academy of Spain.

Key words: Anglicism, neologism, hybrid, semantic neology, formal neology, born equivalent, lexical borrowing, structural calque, semantic borrowing, internationalism, false borrowing, pseudo Anglicism.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. В середині ХХ століття сформувались дві школи чи традиції дослідження запозичень: *північноамериканська та європейська*. Відмінність між цими школами полягає в методах, що використовуються для їх аналізу. Хуан Гомес Капуз [3, с. 13–16] помічає наступні ключові відмінності: метою вивчення північноамериканської традиції є аналіз мов іммігрантів в США, франкомовних груп Канади та Центральної Америки. При такому підході англійська є домінуючою над іншими мовами. Ця теорія застосовується також для аналізу мов на інших територіях. В Іспанії мова йде про такі регіони, як Каталунья, Валенсія, Галісія, Країна Басків, де кастильська мова є загальнонаціональною, а відтак домінуючою над іншими мовами півострова.

Аналіз останніх досліджень. Північноамериканські дослідники такі, як Е. Хоуген і У. Вайнріх демонструють, що механізм переходу і заміни може застосовуватись до лексичного запозичення як у цілому, так і для кожного його компоненту (морфеми), з існуванням *гібридів*, полі-морфемних одиниць, в яких частина вислово запозичена, а інша замінена або «перекалькована» *waterpolo > polo acuático*, а також *autocross, centroforward, ciclocros, doblescull, fotofinish, gentlemanraider, motocross, pitstop, recordman, recordwoman, setpoint, balompié, balonvolea* [3, с. 53]. Тому, метою написання статті є аналіз англіцизмів як найчисленнішою групи неологізмів. Завданнями дослідження є з'ясування шляху іноземних запозичень в іспанській мові на прикладі англіцизмів та систематизація. Отже, **об'єктом дослідження** є статті спортивних колонок провідних іспанських періодичних видань, а **предметом** – визначальні характеристики знайдених англіцизмів. **Актуальність** теми дослідження полягає в тому, що тема неологізмів є дійсно важливим аспектом розвитку мови, який часто розглядається лінгвістами та дослідниками, про те ми пропонуємо нове бачення та базуємо дослідження на детальному розгляді найчисленнішої групи неологізмів спортивного дискурсу в іспанській мові.

Виклад основного матеріалу. Мова є відкритою системою, яка реагує на сигнали зовнішнього світу. Особливо це стосується лексики, яка є частиною мови, що зазнає постійних змін [6]. На даному етапі розвитку людства є широка необхідність розширення лексики, з цією метою використовуються наступні стратегії:

- використання традиційних ресурсів для створення нових слів з допомогою механізмів *формальної неології*: *recoger, pelota > recoger pelotas*.

- *семантичної неології*: *higiénico > limpio*.

- *неології запозичення*, до якої належать слова іншомовного походження.

Одним із способів творення нових слів – є також *лексичне запозичення*. Йдеться про, так звані, *вроджені еквіваленти*. Це вислови сформовані з внутрішньо неологічних слів, але наслідуючи форму іноземного слова *play-off > eliminatoria*.

Інший тип запозичення – це *структурна калька*. Вернер Бетз, [3, с. 54–56] німецький дослідник та лінгвіст, визнає наступні види структурної кальки: *дослівна калька*, яка полягає в точному морфемі іноземної моделі: *ing. basket-ball > esp. balon-cesto*. У випадку вільнішого перекладу виникає *наближена калька*: *ing. boom > esp. augesúbito*. Найменш вірна модель іноземного варіанту – *вільна або концептуальна калька*: *al. Wienenbrand > fr. cognac*.

Семантичне запозичення, на відміну від лексичного, не включає нових лексем, а обмежується висловами зі значенням слова, яке вже існує в мові реципієнта. Наприклад, основне значення іспанського прикметника *júnior* та англійського *junior* – «молодший, ніж інша людина» [6; 7]. Англійський варіант має ширше значення в спортивному мовленні «*стосується змагань, в яких учасники мають вісімнадцять – двадцять років*» [4, с. 166]. Під впливом англійської мови вторинне значення перейшло також і в іспанський варіант.

Е.Хоуген [3, с. 53] поділив запозичення за формальною та концептуальною схожістю. Його типологія надалі була застосована також іншими авторами (Хоуп, Хамблі, ПратВальехо). Якщо існує одночасно формальна і семантична схожість, йдеться про *аналоги*. У випадку контакту романських мов з англійською, знаходимо схожості в латинському та спільно романському лексичному фонді. Ч. Пратт [4, с. 160–172], у даному випадку, говорить про *пароніми*. Між схожими мовами виникають *омоніми*, що базуються виключно на семантичній схожості. Цей тип семантичного запозичення характеризують арабізми середньовіччя *árab.walad* «дитина і нащадок трону» [3, с. 50] > *esp.infante* «дитина і син короля» [7]. Деякі європейські автори [3, с. 50] називають їх *семантичною калькою*. І навпаки, якщо два слова схожі на звучанням, йдеться про *омофони* *ing. grocery* «магазин продуктів» [7] > *esp. grosería* «невихованість, неповага» [6].

Європейська традиція зосереджує свою увагу на аналізі лексичних запозичень між національними європейськими мовами. Результатом взаємовпливу між цими мовами є *культурне запозичення*. Їхня кількість досить обмежена, оскільки це не слова щоденного вжитку, а пов'язані з такими сферами життя як спорт (*caddie, cról, gol, eagle*), мода (*bermudas, jersey, bikini*), наука (*láser, radar, bigbang*), тощо. Європейська традиція приділяє увагу семантиці, яка залишається непоміченою північноамериканською школою. Крім цього, європейська школа враховує історичний, соціальний та культурний контекст [2, с. 12].

Існує велика кількість класифікацій запозичень за різними основними та додатковими критеріями. Ми опираємось на дві роботи Гомеса Капуза «*Inmigración léxica*», де знаходимо значну кількість класифікацій. Найповнішим є поділ запозичень за рівнем лінгвістичного впливу. Цей поділ включає в себе ідеї представників обох шкіл.

В лексичному складі всіх західних мов знаходимо слова технічного та наукового характеру, письмова форма яких схожа між собою. Хоча часто слова входять в мову реципієнта через англійську або французьку мову, стає очевидним, що вони походять з латини чи старогрецької мови. Часто це *інтернаціоналізми* *psicología, hipertrofia, telégrafo*.

Якщо лінгвістичний контакт між двома мовами є таким інтенсивним і значущим¹, як у випадку іспанської та англійської виникають *запозичення, що з'являються і зникають*, які переходять від однієї мови до іншої і після певного періоду вживання повертаються в мову походження з певними формальними або семантичними змінами. Багато з них стосуються спортивного мовлення, як наприклад, сучасний англїцизм *record* «спортивне досягнення» [7], яке з'явилося в давній галісійській *record* в значенні «спогад», [2, с. 61] в якому вже не вживається.

Останню групу цієї класифікації складають *хибні запозичення*. Запозичення цього типу вмотивовані престижем іноземної мови в певній сфері і тенденціями імітування її мовних конструкцій. Ситуація ускладнюється більше, коли хибні запозичення однієї мови, наприклад слова утворені у французькій на основі англійської моделі, проникають в іншу мову, в нашому випадку іспанську. Це стосується *псевдо англїцизмів*, які виникли у французькій мові та перейшли в іспанську. Як наприклад, слово *recordman*, яке часто вживається в спортивному мовленні і є сумішшю французького слова *record* і *man* з англійської мови, але не використовуються для характеристики людини, яка встановила рекорд. Англійська використовує термін *record-holder*. Часто вживаються також, так звані, *інші псевдо англїцизми*. Їх зміна полягає в написанні слова, наприклад, слово *rally*, яке використовується в іспанській, французькій та італійській, проте в оригіналі вони представлене словом *rally*. Інші типи змін можуть бути виражені в семантичному полі, як у випадку французького слова *derby* зі значенням «спортивна зустріч двох команд» [8], яке не має нічого спільного з англійським оригіналом *Derby* «туп забігу коней» [7].

Гомес Капуз визначає формальне, синтаксичне, фразеологічне та інші запозичення. Ми не будемо наводити більше класифікацій відомих лінгвістів, а представимо власний розподіл на основі проаналізованих англійських запозичень відповідно до обраного ними шляху адаптації. Ми розділили їх на власне англїцизми, асимільовані слова, гібридні та похідні слова.

Серед власне англїцизмів зустрічаються назви видів діяльності та спорту як *bowling*, *bobsleigh*, *cricket*, *hockey*, *rugby*, *squash*, *windsurfing*. Деякі слова мають свої відповідники в іспанській мові як *bolos* замість *bowling*, *croquet* замість *cricket*, *surfavela*, замість *windsurfing*. Як бачимо слова, які придатні до адаптації до іспанських правил читання лише змінили своє написання, інші ж – через складність вимови, були замінені на іспанські за допомогою кальки як *surfavela*. Все ж вплив англомовного світу залишив свій слід в іспанській мові і мовці надають перевагу вживанню англійського варіанту над іспанським. Це можна пояснити тим, що англійські слова легше піддаються подальшому творенню нових слів на їхній основі, як *windsurfing* в *windsurfista*, при цьому до англійського слова додається іспанський суфікс. Навпроти слово, *balonpié*, рідше вживається, ніж адаптований англїцизм *fútbol*, оскільки дає менше можливостей для творення нових слів, а відтак – є менш продуктивним. Також зустрічаємо терміни спортивного мовлення, які позначають позиції, частини ігрового поля чи спорядження, як наприклад, *catcher*, *court*, *goal-average*, *homerun*, *kart*, *linier*, *offside*, *pitcher*, *poleposition*, здебільшого вони вживаються через відсутність іспанського еквіваленту, тому їхня присутність в мові є повністю виправданою. Оскільки ці слова є необхідними у спортивному житті ми можемо припустити, що в майбутньому вони краще адаптуються до іспанського правопису та правил фонетики. Частою причиною появи англїцизмів є престиж, прагнення спортивних професіоналів показати свої знання. В такому випадку, зустрічаємо слова англійського походження, які мають іспанські еквіваленти і стосуються не лише спорту, як *game*, *hit*, *match*, *performance*, *open*, *out*, *winner* та ін..

В результаті проведеного нами аналізу англїцизмів, як найбільш чисельної групи іншомовних слів в іспанському спортивному мовленні можемо сказати, що 69% знайдених слів становлять власне англїцизми, тобто, ті, які зберегли фонетичну форму, оригінальне написання² як іспанською, так і англійською, і це найчисельніша група. Важливо зазначити, що ця кількість буде збільшуватись через постійний взаємозв'язок мов та вплив англійської мови. Асимільовані слова становлять 20% і в основному складаються з тих мовних одиниць, які вже раніше ввійшли в мову і встигли набути власне іспанського фонетичного та орфографічного оформлення. Слова, що стоять на шляху до повної адаптації іспанською мовою – такі як складені гібридні та похідні слова, а також слова-кальки – в сукупності становлять 11%.

Ми провели також аналіз наявності англїцизмів в словнику Королівської Академії, який підтвердив погляди стосовно їхньої прагматики. Існує велика кількість англїцизмів, що й досі, будучи у активному вжитку носіїв мови, не прийняті академією, а отже, вважаються неологізмами (119), та менша кількість вже прийнятих слів до складу іспанської мови (81). В більшості випадків слова, прийняті до складу словника Королівської Академії Іспанії отримали належні зміни в написанні, згідно граматичних правил *leader>líder*, *meeting>mitin*. А слова, що зберігають англійський варіант написання *jockey*, *ruck*, *scratch*, *tiebreak*, поки не внесені до нього. Це можна пояснити надзвичайною активністю їх появи у зв'язку з активним розвитком і впливом англійської мови, а також відсутністю потреби через присутність належних еквівалентів в іспанській мові.

Все вище сказане привело нас до **висновків**, що 40,5% англїцизмів внесені у словник Королівської академії Іспанії, що говорить про значний вплив англійської мови на всі мови світу. Але при попередньому аналізі ми побачили, що часто ці слова видозмінені, у них з'являються наголоси та заміняються невласливі для іспанської мови звуки на власне іспанські. Звичайно ця адаптація є справою часу, але нам мабуть важко уявити собі, який складний шлях проходить слово перед тим, як увійти в мову.

Звернемо увагу на ключові дані нашого аналізу – це 59,5% англїцизмів, які ще не прийняті до складу словника Королівської Академії Іспанії та вважаються неологізмами. Така велика кількість неологічних утворень говорить про те, що іспанській мові все ж бракує мовних одиниць, щоб означити всі реалії спортивного світу. На нашу думку, спостереження за адаптацією та вкоріненням цих слів в іспанську мову, стане цікавою темою для майбутніх досліджень.

Література:

1. Alzugaray Aguirre, Juan José. Extranjerismos en el deporte / Juan José Alzugaray Aguirre. – Barcelona: Editorial Hispano Europa, 1982. – 93–94 p.
2. Gomez Capuz, Juan. Inmigración léxica, en la colección Cuadernos de lengua española / Juan Gomez Capuz. – Madrid : Anaya, 1986. – 120 p.
3. Gomez Capuz, Juan. Préstamos del español: lengua y sociedad / Juan Gomez Capuz. – Madrid : Arco Libros, 2004. – 90 p.
4. Pratt Ch. El anglicismo en el español peninsular contemporáneo / Ch. Pratt. – Madrid : Gredos, 1980. – 166 p.
5. López Morales, H. Anglicismos léxicos en la habla culta de San Juan de Puerto Rico / H. López Morales. – Madrid : Arco Libros, Lingüística Española Actual, IX, 1987. – 303 p.
6. Moliner, María. Diccionario de uso del español / María Moliner. – Madrid : Gredos, 1966. – 183 p.
7. Словник Cambridge Dictionary. – Режим доступ : <http://dictionary.cambridge.org>

¹ XI–XX століття

² Ми звернули увагу лише на письмову асиміляцію, хоча в деяких випадках, незважаючи на збереження форми, слова мають іншу вимову, ніж в англійському варіанті. За відсутності фонетичного матеріалу, не можемо запропонувати класифікацію, яка б охоплювала такий аспект.